

СТРУКТУРА УТОЧНЮВАЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ В ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ СТИЛІ (на матеріалі англійської мови)

О. Є. Солодовник

Підвищена зацікавленість таким мовним явищем як уточнення мала місце ще в середині ХХ сторіччя та відбита у працях відомих радянських та пострадянських дослідників, як А. Г. Руднев, Т. А. Александрова, А. Ф. Прияткіна, Л. В. Захарова, М. Я. Оленяк та ін. На нинішньому етапі розвитку лінгвістичної науки детально досліджується як структура, так і семантика уточнювальних конструкцій.

Серед характерних рис, які притаманні уточненню, виділяють особливі логічні відношення між поняттями, характер зв'язку, формальні показники, можливість використання при будь-якому члені речення, вираження категорії уточнення в простому та складному реченнях [1, с. 15–16], відокремленість на письмі, яка залежить не від граматичних особливостей головного слова, а від значення уточнення [5, с. 186–187].

Достатньо детально проаналізована структура уточнення вченими пострадянського простору на матеріалі декількох мов (російської Л. В. Захаровою [3], англійської І. М. Арібжановою [2], англійської, української та польської М. Я. Оленяк [4]) з виявленням особливостей, які проявляються в кожній з досліджуваних мовах. Важливим внеском до осмислення структурних особливостей уточнювальної конструкції було дослідження М. Я. Оленяк, яка у своїй роботі стверджує, що принципами, на яких базується синтаксичне оформлення конструкцій, є паралельність уточнювальних компонентів; лінійність та послідовність прямування уточнювальних компонентів за ланцюговим механізмом; ієрархічність структури уточнення, тобто створення багатоплановості; поєднання названих типів [4, с. 97].

Незважаючи на достатньо великий спектр досліджень уточнення, які були присвячені уточненню та його структурі, композиційний аналіз уточнювальних конструкцій в публіцистичному стилі не був здійснений, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Для аналізу структурних особливостей уточнювальних конструкцій в усіх досліджуваних мовах використовуються однакові критерії, якими є кількість лінійних планів в конструкції, внаслідок чого можна говорити про бінарність конструкції, яка складається з, як мінімум, двох членів – уточненого та уточнювального, позиційність, тобто розташування уточнювального члена в постпозиції, препозиції або інтерпозиції стосовно уточненого члена, контактність або дистантність її компонентів відносно один одного, а також критерій лінгвістичної референції, внаслідок чого уточнювальні конструкції поділяються на монореферентні та поліреферентні.

Отже, до критеріїв виокремлення уточнення з-поміж інших категорій, а також до критеріїв, які дають змогу називати уточнення окремою мовною категорією, відносяться формальні та семантичні показники, до яких ми відносимо бінарність конструкції та привнесення за допомогою уточнення нової, додаткової інформації, яка усуває альтернативу.

Таким чином, спираючись на кількість компонентів уточнювальної конструкції та зв'язок між ними в публіцистичному стилі в англійській мові можна виділити:

- 1) базові уточнювальні конструкції, які являють собою конструкції найпростішого типу, є монореферентними.
- 2) паралельні уточнювальні конструкції – це монореферентні багатокомпонентні уточнювальні конструкції. Такі конструкції, хоча і складаються з декількох компонентів, але містять лише один референт, тобто один уточнений компонент у таких

конструкціях уточнюється двома і більше уточнювальними компонентами, які далі поширюють його зміст.

3) послідовні уточнювальні конструкції – це поліреферентні уточнювальні конструкції. Це значить, що окрім того, що такі конструкції є багатокомпонентними, вони містять два і більше референти, які підлягають уточненню. Такі уточнення створюють додаткові синтаксичні позиції, які не є однофункціональними в усіх випадках [4, с. 85]. Ланцюг уточнень в таких конструкціях теоретично може сягати будь-якої кількості, на матеріалі дослідження в англійській мові кількість компонентів в такій конструкції дорівнює трьом.

4) ієрархічні уточнювальні конструкції – це також поліреферентні уточнювальні конструкції, які характеризуються більш складною будовою, ніж конструкції попереднього структурного типу, адже кожний новий уточнювальний компонент перериває лінійність попередньої уточнювальної конструкції, відносячись лише до одного референта та не маючи зв'язку з іншими. Це зумовлено тим, що певна інформація на думку автора є більш ваговою, тому заслуговує на окрему деталізацію та конкретизацію.

5) синтетичні ускладнені уточнювальні конструкції – це поліреферентні багатокомпонентні конструкції, які були виокремлені при аналізі фактичного матеріалу, але які не налічують достатньої кількості прикладів для об'єднання їх в окремі групи.

Таким чином, результати проведеного дослідження дають змогу стверджувати, що в публіцистичному стилі в англійській мові використання уточнення для надання додаткової інформації є доволі частим засобом поширення та деталізації певного поняття. Незважаючи на те, що англійській мові притаманні різні шляхи вираження уточнення, переважна більшість з них – це уточнювальні конструкції найпростішого базового структурного типу. Це, перш за все, є наслідком генезису даного функціонального стилю, який увібрав в себе ознаки офіційно-ділового та художнього стилів, а тому, з одного боку, характерною рисою публіцистичного тексту є стислість, чіткий виклад, логічність, а з іншого боку – певна воля вибору лексичних та стилістичних засобів при поданні інформації, що, таким чином, впливає не тільки на якісні, але і на кількісні показники уточнень.

Література

1. Александрова Т. А. Уточняющие обособленные члены предложения / Т. А. Александрова // Русский язык в школе. — 1974. — №2. — С. 15–21.
2. Арібжанова І. М. Уточнення як синтаксичне поняття / І. М. Арібжанова // Українське мовознавство. – К., 2011. – № 42. – С. 59–72.
3. Захарова Л. В. Обособленные второстепенные члены предложения со значением уточнения в современном русском литературном языке : дисс. ... кандидата филол. наук : 10.02.01 / Л. В. Захарова. — Армавир, 2008. — 215 с.
4. Оленяк М. Я. Семантико-синтаксичні функції уточнення в англійській, українській та польській мовах : дис. ... кандидата філол. наук / М. Я. Оленяк. – Донецьк : Дон НУ, 2011. – 203 с.
5. Прияткина А. Ф. Осложненное простое предложение / А. Ф. Прияткина. – Владивосток : Издательство ДВГУ, 1983. — 96 с.
6. Руднев А. Г. Синтаксис современного русского языка / А. Г. Руднев. — М. : Высш. шк., 1968. – 320 с.